

DR. CSAPUCHA BERNADETT¹

A veszélyeztetési eredmény értelmezése a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásában

1. Bevezető gondolatok

A hatályos büntetőjogi szabályanyag kodifikálásakor a jogalkotó felismerte a család, s azon belül is a kiskorú személyek oltalmának a minél teljesebb körben való kiépítésének szükségességét, melyet mi sem mutathatna jobban, minthogy – szakítva a korábbi szabályozási konstrukciókkal – önálló fejezetben (XX. fejezet) taglalja a gyermekek érdekét sértő és a család elleni deliktumokat. A Btk. ezen fejezete a gyermekek érdekét sértő bűncselekményeket sorolja fel, s szabályozza első ízben, melynek háttérében az áll, hogy a törvény alapvetően az elkövetési magatartások súlyosságát veszi alapul a fejezetben lévő bűncselekmények sorrendiségének kialakítása során.² Mindebből egyrészt arra lehet következtetni, hogy az új Büntető Törvénykönyv a gyermekek oltalmának kiváltképp nagy jelentőséget tulajdonít, másrészt pedig azzal, hogy a gyermekek érdekeit sértő bűncselekmények közül elsőként kerül determinálásra – a jelen tanulmány tárgyát képező – kiskorú veszélyeztetésének törvényi tényállása, könnyen alátámaszthatóvá válik a kiskorú testi, szellemi, erkölcsi és érzelmi fejlődéséhez kötődő büntetőjogi védelem prioritása. Meglátásom szerint továbbá az új Btk. egyik koncepcionális újítása, hogy az teljesen átstrukturálja a kiskorú veszélyeztetése '78-as Btk. szerinti törvényi tényállását, ugyanis azt három külön bűncselekményre bontja: kiskorú veszélyeztetésére, kényszermunkára, illetve

kiskorúval való kapcsolat-tartás akadályozására.³

A kiskorú veszélyeztetésének büntetése büntető eljárásjogi szempontból is rendkívül izgalmasnak mondható, hiszen azt meglehetősen nehézkes bizonyítani.⁴ Sinku Pál is felhívta a figyelmet arra, hogy a szóban forgó tényállás egyike a legnehezebben bizonyítható bűncselekményeknek, melyet a törvényhozó is felismert, hiszen materiálsan sértő deliktum helyett, materiális veszélyeztető tényállást hozott létre.⁵

Jelen tanulmány is a veszélyeztetési eredmény oldaláról kívánja megragadni adott bűncselekményt, feltárva annak egyes lehetséges értelmezési szempontjait. A veszélyeztetés fogalmát meglehetősen nehézkes körülírni, annak tartalmát tulajdonképpen a joggyakorlat alakítja, ahogy az majd látható lesz. Ebből kifolyólag nem egy „kézzelfogható”, egyértelműen meghatározható bűncselekményi eredménnyel állunk szembe, kihívás elé állítva ezzel a jogalkalmazót.

Tekintettel arra, hogy a kiskorú testi, értelmi erkölcsi, valamint érzelmi fejlődésének veszélyeztetése, s az ezekhez kapcsolódó egyes okfejtések ismertetése képzik a tanulmány magját, s jelentik annak fő célkitűzéseit, csakis kizárólag a hatályos Btk. 208. §-ában taglalt kiskorú veszélyeztetése büntetőnek (1) bekezdésével kívánok foglalkozni, ugyanis a törvényi tényállás ezen része hordozza magában a veszélyeztetési eredményt.

Mielőtt azonban rátérek a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti bűncselekmény dogmatikai elemzésére – kiemelve veszélyeztetési eredményének sajátosságait –, egy rövid jogtörténeti kitekintésbe bocsátkozom, melynek keretén belül áttekintem a Csemegi-kódextól a hatályos Btk.-beli szabályozásig vezető utat a szóban forgó bűncselekmény vonatkozásában, kialakítva ezzel egy átfogó képet.

³ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 763.

⁴ KONDOROSI András: Fantomtényállások a Btk.-ban: jelképes jogalkotás vagy szárazon tartott puskapor? In: P. SZABÓ Béla; SZEMESI, Sándor (szerk.): *Projectus in litteris VII. : Előadások a 12. debreceni állam- és jogtudományi doktori konferencián*. Debrecen, Lícium-Art Könyvkiadó, 2015/7., 206.

⁵ SINKU Pál: A kiskorú veszélyeztetésének dogmatikai morzsáiról. In: BUSH Béla (szerk.): *Békés Imre ünnepi kötet: A jogtudomány és a büntetőjog dogmatikája, filozófiája. Tanulmánykötény Békés Imre születésének 70. évfordulójára*. Budapest, PPKÉ-JÁK, 2000, 215.

¹ PPKE-JÁK PhD-hallgató, OKRI-tudományos segédmunkatárs.

² MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 763.

2. A kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásának múltbéli szabályozása

A gyermekek érdekének védelme korántsem új keltű jelenség, hiszen már a Csemegi-kódex (1878. évi V. törvénycikk) is tartalmazott olyan rendelkezéseket, melyek egyértelműen a szóban forgó személyi kör oltalmát szolgálták. Az 1878. évi V. törvénycikk a gyermekkitétel bűncselekmény törvénybe iktatásával védte a koránál vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen gyermeket a szülői, gondozói elhagyással szemben. A jogalkotó minősítő körülményként tartotta számon azt az esetet, amikor a kitételhez vagy az elhagyáshoz súlyos testi sérülésben megnyilvánuló következmény is társult.⁶ Úgy-szintén vitathatatlan volt azon szülők és nevelők büntetőjogi felelőssége, akik a kiskorú felügyeletével összefüggésbe hozható kötelezettségeik ellátásának nem tettek eleget, elősegítve a kiskorú személy csavargását, koldulását. Utóbbi rendelkezést egyébként az 1879. évi XL. törvénycikk⁷ deklarálta, melynek megvalósulásakor az elkövetőt bírsággal vagy elzárással lehetett sújtani.⁸ A korabeli szabályozás szerint továbbá az elhagyott gyermek gondozásával, ápolásával és nevelésével kapcsolatos költségeket a gyermek hétéves koráig az állam, míg héttől tizenöt éves koráig a gyermek illetősége szerinti község viselte.⁹

Az 1944. évi V. törvénycikk¹⁰ pedig büntetni rendelte azt, aki családi kapcsolaton alapuló eltartási köteleességét nem teljesítette, ha a mulasztása révén az eltartásra jogosultat súlyos nélkülözésnek tette ki; vagy ha általa a kiskorú élete vagy egészsége súlyos veszélybe került. A tényállás harmadik fordulata az erkölcsi züllés veszélyétől kívánta megvédeni a kiskorúakat.¹¹

A fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi és büntető eljárásjogi rendelkezésekről szóló 1951. évi 34. számú tvr. 36–37. §-ai a nevelők és gondozók felelősségét determinálták. Büntetett miatt két évig terjedő börtönnel volt büntethető az, aki nevelési vagy gondozási kötelezettségét szándékosan elhanyagolta, és ezzel a nevelésre vagy gondozásra bízott gyermeket vagy fiatalkorút erkölcsi züllésnek tette ki, vagy döntő mértékben okozójává vált annak, hogy a nevelésére vagy gondozására bízott gyermek bűncselekményt kövessen el. Az 1951. évi 34. számú tvr. továbbá szubszidiárius jelleggel rendelte büntetni azt a személyt, aki a nevelésére vagy gondozására bízott gyermeket vagy fia-

talkorút ígérettel, tanácsadással, biztatással vagy egyéb úton bűncselekmény elkövetésére rávett, vagy őt egyébként az erkölcsi züllés útjára terelte.¹²

Újabb fordulópontként tartható számon az 1952-ben kiadott Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása (BHÖ), hiszen abban helyet kapott „ifjúság elleni bűncselekmények” elnevezés alatt egy teljesen új törvényi tényállás. Ennek értelmében két évig terjedhető börtönbüntetésre lehetett ítélni azt, aki a nevelési, vagy éppenséggel a gondozási kötelezettségét szándékosan elhanyagolta, s ezzel együtt a rábízott gyermeket vagy fiatalkorút erkölcsi züllésnek tette ki, illetve az általuk elkövetett bűncselekmények okozójává vált. Abban az esetben, ha az elkövető a nevelésére vagy gondozására rábízott gyermeket vagy fiatalkorút deliktum elkövetésére vagy erkölcsileg züllött életmód folytatására ígérettel, tanácsadással, biztatással, illetve egyéb úton rávett – feltéve, hogy súlyosabb büntetést nem valósult meg – egy évtől öt évig terjedő börtönnel volt sújtható.¹³

Az 1954. évi 23. törvényerejű rendelet¹⁴ a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések módosításáról szintén jól tükrözi a gyermek érdekében tett fokozott jogalkotói törekvést. Ez alapján ugyanis büntetést követett el az a gyermek tartására, nevelésére, illetőleg gondozására köteles személy, aki köteleességét nem teljesítette, vagy azt a gyermek érdekeit súlyon sértő módon elhanyagolta, s ennek közvetlen következményeként a gyermek életét, egészségét, testi vagy szellemi fejlődését súlyosan veszélyeztette, valamint súlyos nélkülözésnek tette ki. Mindezek mellett pedig, aki döntő mértékben okozójává vált a gyermek bűnelkövetésének, szintén büntetést követ el.¹⁵ Amennyiben a cselekmény súlyosabb büntető rendelkezés alá nem esett, akkor büntetett miatt öt évig terjedhető börtönnel volt büntetendő a gyermek (fiatalkorú) tartására, nevelésére, illetőleg gondozására köteles személy (szülő, gyám, nevelő stb.), aki a gyermeket (fiatalkorút) ígérettel, tanácsadással, biztatással vagy egyéb úton bűncselekményt elkövetésére rávett, vagy egyébként a gyermeket az erkölcsi züllés útjára terelte.¹⁶ Nem sokkal később azonban szükségesnek bizonyult a szabályozási konstrukciónak az egyszerűsítése, illetőleg a felelősségi rendszernek a tágítása. Ezen törekvés az 1958. évi 21. törvényerejű rendeletben¹⁷ öltött testet, amely lehetővé tette, hogy minden olyan jellegű kötelezettségszegés üldözhetővé váljon, amely a kiskorúnak a testi, szellemi, erkölcsi fejlődését veszélyezteti.¹⁸

⁶ 1878. évi V. tc. 287. §.

⁷ 1879. évi XL. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról

⁸ 1879. évi XL. tc. 64. §.

⁹ BALOGH Ágnes: *Az egészség védelme a büntetőjogban*. PhD-értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2006, 110.

¹⁰ 1944. évi V. törvénycikk a családba fogadásról és a tartásról való gondoskodás előmozdítása tárgyában.

¹¹ 1944. évi V. tc. 6. § 1–4. pont.

¹² A fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi és büntető eljárásjogi rendelkezésekről szóló 1951. évi 34. számú törvényerejű rendelet (tvr.) 36–37. §.

¹³ A Hatályos Anyagi Büntetőjogi Szabályok Hivatalos Összeállítása (Magyarország Igazságügyi Minisztérium). Budapest, Jogi Kiadó, 1952, 169–171.

¹⁴ 1954. évi 23. törvényerejű rendelet a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések módosításáról.

¹⁵ 1954. évi 23. tvr. 9. §.

¹⁶ 1954. évi 23. tvr. 10. §.

¹⁷ 1958. évi 21. törvényerejű rendelet a tartási és gondozási kötelezettség teljesítésének büntetőjogi védelméről.

¹⁸ 1958. évi 21. tvr. 5. §.

Az 1950-es években egyre inkább érett már az új Btk. megalkotásának gondolata, köszönhetően a Szovjetunió hazánkra gyakorolt hatásának és nyomásának, valamint a kommunista rendszer, s diktatúra Magyarországon történő elmélyülésének.

Az 1961. évi V. törvény („szocialista” Btk.) 274. §-ának (1) bekezdése szerint három évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntethető az a kiskorú gondozására, nevelésére vagy felügyeletére köteles személy, aki a kiskorú testi, szellemi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan veszélyeztetette. A (2) bekezdés alapján pedig – ha súlyosabb büntett nem valósult meg – ugyanígy volt büntetendő az a nagykorú személy is, aki kiskorút büntett elkövetésre vagy züllött életmód folytatására rábírt vagy rábírnai törekedett.¹⁹ A bűncselekmény elnevezése ekkor még „ifjúság elleni büntett” volt, s nem kiskorú veszélyeztetése.

Az 1961. évi V. törvény hibái néhány év elteltével a felszínre kerültek, melyek mihamarabbi orvoslást igényeltek. 1973-ban az Igazságügyi Minisztérium Törvény-előkészítő Főosztálya megkezdte az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának előkészületeit. Az előkészítő ülések keretein belül létrehoztak több munkabizottságot az egyes fejezetek koncepciójának és részletszabályainak kidolgozása érdekében. A meglehetősen alaposnak mondható előkészületeknek köszönhetően született meg az 1978. évi IV. törvény,²⁰ mely 1979. július 1-jén lépett hatályba.²¹

Az 1978. évi IV. törvény 195. §-a „kiskorú veszélyeztetése” címmel nagyrészt hasonló tényállást vett át az 1961-es Btk. „ifjúság elleni büntett” törvényi tényállásához képest. Ennek értelmében büntetendő magatartásnak minősült, ha a kiskorú gondozására, nevelésére, felügyeletére köteles személy, az e feladatból folyó kötelességét súlyosan megszegte, s ezzel összefüggésben a kiskorú testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését veszélyeztetette.²² Ez a rendelkezés némiképp módosult a 2012. évi LXII. törvénnyel.²³ A szóban forgó törvény 5. §-a ugyanis a „testi, szellemi, erkölcsi fejlődését veszélyeztető” kitétel közé még hozzávette, s egyben innentől kezdve büntetni rendelte – egy évtől maximum öt évig terjedő szabadságvesztéssel – a kiskorú érzelmi fejlődést is veszélyeztető magatartásokat. Ha súlyosabb deliktum nem valósult meg, akkor szintén az előbb elmondottaknak megfelelően volt szankcionálható az az eset, amikor a nagykorú személy egy kiskorú személyt deliktum elkövetésére vagy züllött életmód folytatásra rábírt, illetőleg rábírnai törekedett.²⁴ A 2005. évi CXXXI. törvény 26. § (2) bekezdésének b) pontja értelmében már nemcsak

a bűncselekmény elkövetésére történő rábíras vagy rábírnai törekvés merítette ki adott törvényi tényállást, hanem a szabálysértésre történő rábíras, illetőleg rábírnai törekvés is.²⁵

Kiemelendő, hogy az 1978-as kodifikáció kapcsán is napirendre került az „ifjúság elleni büntett” elnevezésű törvényi tényállás, mely körül egy igen jelentős probléma alakult ki. A bűncselekmény megvalósulásához szükséges szándék a gyakorlatban sokszor csak szülői gondatlanságot takart, ebből adódóan leginkább csak a károsodás tényleges bekövetkezése esetén indult eljárás. A probléma kezelésére nézve az 1978-as Btk. létrejöttét megelőzően kétfajta megoldás létezett. Ennek fényében az egyik a „károsodás”, vagy a „károsodás veszélye” szófordulattal helyettesítette volna az 1961-es Btk. törvényi tényállása szerinti veszélyhelyzetet. A másik viszont a kötelességszegésre kívánta a hangsúlyt helyezni, és alaki deliktumként fogalmazta meg adott tényállást. Ahogy látható, az 1978-as Btk.-ban az utóbbi elképzelés lépett életbe, tekintettel arra, hogy a törvényalkotó a kötelesség súlyos megszegéséhez fűzött jogkövetkezményt.²⁶

Az 1978. évi IV. törvény 1995-ben történő módosítása hívta életre az 1978-as Btk. 195. §-ának (3) bekezdését. Ennek tükrében az emberkereskedelem áldozatává vált kiskorú fokozott kiszolgáltatottságára való figyelemmel bizonyult indokoltnak a kiskorú veszélyeztetése körében a meglévő törvényi tényállásnak a kiegészítése. Így büntetőjogi felelősségre vonást vont maga után az az eset, amikor a nagykorú személy az adásvétel útján hozzákerült kiskorút deliktum elkövetésére, vagy züllött életmód folytatására rábírt, vagy rábírnai törekedett. Továbbá az a nagykorú személy, aki az adásvétel révén hozzákerült kiskorúval kényszermunkát végeztetett, szintén büntetendő volt.²⁷ Az 1978. évi IV. törvény 1998-as módosítása változást idézett elő a 195. § (3) bekezdésében. Ennek alapján kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntethető az a nagykorú személy, aki a kiskorúval kényszermunkát végeztetett.²⁸

A 1978. évi IV. törvény 195. §-ának (4) bekezdése – melynek révén a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás szintén kibővült – egy 2005-ös Btk. módosítás eredménye. Ennek értelmében, aki a bírósági vagy hatósági határozat alapján nála elhelyezett kiskorú, illetőleg a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult személy közötti kapcsolat kialakítását vagy fenntartását a kapcsolattartás kikényszerítése érdekében alkalmazott bírság kiszabását követően is akadályozta, vétséget követett el, és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetés-

¹⁹ 1961. évi V. tv. 274. § (1)–(2) bek.

²⁰ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

²¹ MERÉNYI Kálmán: A házasság (család) büntetőjogi védelmének történeti fejlődése Magyarországon a századfordulótól a hatályos rendelkezésekig. In: ERDEI Árpád (szerk.): *Tények és kitalások. (Tanulmányok Király Tibor tiszteletére)*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1995, 142-143.

²² 1978. évi IV. tv. 195. § (1) bek.

²³ 2012. évi LXII. törvény a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

²⁴ 2012. évi LXII. tv. 5. §, 1978. évi IV. tv. 195. § (2) bek.

²⁵ 2005. évi CXXXI. tv. (Btk. módosítás) 26. § (2) bek. b) pont.

²⁶ BALOGH Ágnes: *Az egészség védelme a büntetőjogban*. PhD-értekezés, Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2006, 112.

²⁷ GYÖRGYI Kálmán – WIENER A. Imre: *A büntető törvénykönyv magyarázata*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1996, 429–430.

²⁸ 1998. LXXXVII. tv. (Btk. módosítás) 50. §.

sel volt büntethető.²⁹ A 2009-ben történő Btk. módosítás azonban a „közérdekű munka vagy pénzbüntetés” kitélet hatályon kívül helyezte.³⁰ A törvényi tényállás ekkor még objektív felelősséget követelt meg a kapcsolattartásra kötelezettől, ugyanakkor ezzel a konstrukcióval a 2012. évi C. törvény szakított, ugyanis az a felelősséget az önhibára korlátozza, mindemellett pedig az egy büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezik.³¹ Hangsúlyoznám, hogy a '78-as Btk. ezen szakaszát a jogalkotó a hatályos Btk.-ban a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményétől függetlenül – némiképp más tartalommal – rendeli büntetni, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása néven, „új bűncselekményt” teremtve ezzel.

Az 1978. évi IV. törvény 195. § (5) bekezdésének a létrejötté pedig az alanyi kört bővítette ki, hiszen az a kiskorú gondozására, nevelésére, felügyeletére köteles személynek tekintette a szülői felügyelet gyakorló szülőt, a gyám élettársát, a szülő felügyeleti jogától megfosztott szülőt, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban élt. A szóban forgó bekezdését egyébként az 1978-as Btk., 2005-ben történő módosítása iktatta be a magyar jogba.³²

A 2012. évi C. törvény, vagyis a hatályos Btk. a kiskorú veszélyeztetésének – 1978-as Btk. szerinti – törvényi tényállását végső soron három külön tényállásra, bűncselekményre bontja: kiskorú veszélyeztetésére, kényszermunkára, illetve kiskorúval való kapcsolattartás akadályozására.³³

A következőkben rátérek a kiskorú veszélyeztetése büntett hatályos Btk. szerinti dogmatikai elemzésére, kiemelt figyelmet szentelve a szóban forgó bűncselekmény veszélyeztetési eredményének, s az ahhoz köthető jogalkalmazásbeli értelmezéseknek.

3. A kiskorú veszélyeztetésének büntette a hatályos Btk. tükrében, különös tekintettel a bűncselekmény veszélyeztetési eredményére

Tekintettel arra, hogy jelen tanulmány a szóban forgó törvényi tényállás³⁴ veszélyeztetési eredményére, s

²⁹ 2005. évi XCI. tv. (Btk.-módosítás) 4. §.

³⁰ 2009. LXXX. tv. (Btk.-módosítás) 56. § (7) bek. c) pont.

³¹ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó, 2013, 62.

³² 2005. évi XCI. tv. (Btk. módosítás) 4. §.

³³ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÖNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 763.

³⁴ 2012. évi C. tv. „208. § (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülőt, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő

annak értelmezésére fókuszál, a következőkben csakis kizárólag a Btk. 208. §-ának (1) bekezdésével kívánok foglalkozni, ugyanis a hatályos törvényszöveg (2) bekezdése ilyen jellegű eredményt nem tartalmaz, így az írásom szempontjából nem bír determináló jelentőséggel.

Megjegyezném, hogy a kiskorú veszélyeztetése büntett ezen fordulatának a hatályos Büntető Törvénykönyv szerinti megfogalmazása, szoros összefüggést mutat – nyilvánvalóan nem véletlenül – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) szerinti veszélyeztetettség definíciójával. A Gyvt. értelmében ugyanis minden olyan, gyermekekkel szemben tanúsított magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot megalapozza a veszélyeztetettség megállapítását, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.³⁵

A Btk. 208. §-ának (1) bekezdése, vagyis a kiskorú veszélyeztetése büntettének első alapesete tulajdonképpen egy mondattal körülírja a gyermekbántalmazás teljes körét. A gyermekbántalmazás egyfelől hatalmi kérdés is, az a gyermekkel szembeni rossz bánásmódban megnyilvánuló személyközi erőszaknak minősül. Ebbe a körbe tartozik a fizikai bántalmazáson túl a lelki és szexuális bántalmazás, valamint maga az elhanyagolás is. A jogalkotó – ahogy látható lesz – a gyermekekkel szemben tanúsított rossz bánásmódot súlyos kötelességszegésként determinálja, melyet nem a büntetőjogi tényállás tölt meg tartalommal, hanem kerettényállási mivoltából eredendően a zártnak legkevésbé sem tartható normarendszer, azaz más jogágakhoz tartozó jogszabályok, valamint azon kívüli, különböző szinten elhelyezkedő normák, erkölcsi, szabályok teszik ki annak lényegét, tartalmi sajátosságait.³⁶

A 208. § (1) bekezdésének védett jogi tárgya az Alaptörvény rendelkezéseiben keresendő, egészen pontosan annak XVI. cikkében. Ennek értelmében ugyanis minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést, valamint azok kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. Ezen kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását is.³⁷

Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény passzív

kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírti törekszik,
b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.³⁷

³⁵ 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról, Értelmező rendelkezések, n) pont.

³⁶ BALOGH Anna: *A szülői feladatokból eredő kötelességek megszegése súlyosságának megítélése*. Budapest, Ügyészek Lapja, 2015/6., 31.

³⁷ Magyarország Alaptörvénye XVI. cikk.

alánya nem a tizennyolcadik életévét be nem töltött, hanem a kiskorú személy, szemben (egyébként) a (2) bekezdés szerinti passzív alanyi körrel, amely a tizennyolcadik életév be nem töltéséhez köti a passzív alannyá válást. Hogy mi mindennek a jelentősége? Az (1) bekezdés szerinti passzív alanyi kör vonatkozásában jelentőséggel bír azon polgári anyagi jogi szabály, mely lehetőséget biztosít arra, hogy a kiskorú személy házasságkötése révén nagykorúvá válhasson, természetesen bizonyos feltételek fennállta esetén. Amennyiben a kiskorú, mint tizennyolc év alatti személy a házasságkötéssel nagykorúságot szerez, akkor nem tartozhat bele az (1) bekezdés szerinti passzív alanyi körbe.³⁸

Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény elkövetési magatartása a súlyos kötelességszegés. Az elkövető ezen belül is olyan kötelességét szegi meg, amely a kiskorú nevelésével, felügyeletével vagy gondozásával áll összefüggésben, legyen itt szó aktív tevőleges vagy passzív magatartásról. Érdemes megvizsgálni azt is, hogy mit kell súlyos kötelességszegés alatt érteni. A nevelés tulajdonképpen nem más, mint tervszerű magatartások sorozata, amelyeknek egy része kifejezetten ismeret-, képzet- vagy érzelmgazdagító céllal kerül tanúsításra, más részük pedig funkcionálisan fejti ki hatását (tanítás, oktatás, viselkedési kultúra stb.). Felügyelet alatt értendő a kiskorú folyamatos, időről időre visszatérően vagy csak alkalmanként, de meghatározott időtartamban történő figyelemmel kísérése. Ennek alapvető célja a kiskorú személy testi épségének megóvása, a személyiségére egyébként káros hatások elhárítása. A gondozási kötelesség meglehetősen tág fogalomnak minősül, ugyanis az magában foglal minden olyan tevékenységet, mely a gyermek testi szükségleteinek kielégítésére irányul (kielégítő életkörülmények, élelem, ruházat stb.). Alapvetően tehát ez is a kiskorú testi fejlődésével áll összefüggésben, mint a felügyelet, azonban – ahogy az jól látható – a gondozás jóval tágabb kategóriának tekinthető. A kötelességeknek a tartalmát általánosságba véve az erkölcsi normák, társadalmi szokások konkretizálják, valamint azok tulajdonképpen egymástól annyira eltérő. eseti jellegű, de egyben nagyszámú teendőt foglalnak magukban, hogy azok megsértése annak következményeire utalás nélkül nem képzelhető el. A kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállás elkövetési magatartása jellemzően huzamosabb időn keresztül, ismétlődő jelleggel megy végbe, ugyanakkor a büntethetőséget nem zárja ki az az eset sem, amikor csak egyetlen egy büntető jogellenes magatartás kifejtéséről van szó. Az elkövetési magatartások továbbá akkor tekinthetőek tényállásszerűnek, ha az azok tartalmát jelentő kötelességszegések súlyosak. Joggal vetődik fel azon kérdés, hogy mi mi-

nősül már olyan súlyos magatartásnak, amely már büntetőjogi következményeket kell, hogy maga után vonjon. Az olyan kirívó kötelességszegést kell súlyosnak titulálni, amely az általános társadalmi elfogás szerint a minimálisan elvárható követelményeknek, elvárásoknak sem felel meg. Mindebből adódik, hogy a kisebb horderejű mulasztások, hibák nem minősülhetnek tényállásszerűnek.³⁹ Ebbe a körbe tartozik azon eset is például, amikor a szülő a kiskorú gyermekét alkalmanszerűen fenytetésnek teszi ki, természetesen testi sérülés okozása nélkül.⁴⁰

A kötelességszegés súlyos megszegésével összefüggésben annyit mindenképpen meg kell még jegyezni, hogy annak megítélése, a bűncselekmény törvényi tényállásának megvalósulása szempontjából mért elégséges volta, tulajdonképpen bírói mérlegelés függvénye. A kisebb nevelési hibák bár nem számíthatnak bele ebbe a körbe, ugyanakkor azok összeadódhatnak, s így, vagyis együttesen, már súlyos kötelességszegésnek titulálhatóak.⁴¹

Súlyos kötelességszegésnek minősül például, ha a szülő a 2-3 éves gyermekét több napra, gondozás és felügyelet nélkül egyedül hagyja, a kisgyermek rendszeres tisztán tartását elmulasztja, az orvosi segítségre szoruló gyermekének nem hív vagy nem időben hív orvost, a gyermek jelenlétében ittasan bántalmazza a családtagokat stb.⁴²

A szülők megromlott házassága, a felek közötti elmergesedett viszony önmagába véve nem függ össze a nevelési kötelességszegéssel, így nem alapozza meg a kiskorú veszélyeztetésnek büntetését. Ugyanakkor a szülők jó viszonyának a megteremtése ilyenkor is elvárható a gyermekük érdekében, ugyanakkor az jogi kötelességgé nem tehető.⁴³

A nevelési, gondozási, felügyeleti kötelességek tartalmát elsődlegesen családjogi normák deklarálják, főként általános jelleggel (például szülő-gyermek viszony). Az erkölcsi normák és társadalmi szokások is kihatással bírnak minderre, melyek relevanciája abban áll, hogy azok tulajdonképpen a kiskorú életkorára, személyiségére, s annak fejlettségére való figyelemmel, szem előtt tartva az esteleges – például életkorból adódó – különbségeket, meghatározzák az elvárható magatartásokat. Ennek fényében más a kötelesség tartalma abban ez esetben, ha csecsemőről van szó, és megint más, ha kisgyermek vagy éppenséggel már serdülő képző a vizsgálódás tárgyát. Különbséget kell tenni értelemszerűen beteg és egészséges gyermek között, valamint szellemileg normálisan fejlett vagy fogyatékos kiskorú között.

³⁹ SINKU Pál: A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: BELOVICs ERVIN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓs – SINKU Pál: *Büntetőjog II., Különös Rész, Hatodik hatályosított kiadás*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 238.

⁴⁰ BH 1992.623.

⁴¹ LAJTÁR ISTVÁN: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT PÉTER (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó, 2013, 51.

⁴² BH 1974.363.

⁴³ HGY 1491.

³⁸ MÁRKI ZOLTÁN: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA ISTVÁN (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 764.

A kötelességszegés leggyakrabban mulasztással megy végbe, értve ezalatt adott kötelességnek a nem teljesítését.⁴⁴ A kötelességszegések általában huzamosabb ideig fennállnak, ugyanakkor a felügyeleti kötelesség gyakran rövidebb ideig vagy időlegesen áll fenn. A felügyeleti joggal való visszaélés, jobban mondva annak elvállalt tartalmának túllépése, nem szünteti meg a vele együttjáró kötelességeket.⁴⁵

Az (1) bekezdés szerinti bűncselekmény materiális deliktumnak minősül, melynek eredménye a kiskorú testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésének veszélyeztetése.⁴⁶ A veszélyhelyzet és a súlyos kötelességszegés, vagyis a bűncselekmény eredménye és elkövetési magatartása között, ok-okozati összefüggésnek kell lennie.⁴⁷

A veszélyeztetés pusztá tényének megállapításához büntetőjogi szempontból elegendő a konkrét sérelem bekövetkezésének reális lehetősége. Ugyanakkor a gyakorlatban sokszor magából a már megvalósult sérelemből lehet kvázi visszakövetkeztetni a veszélyhelyzet korábbi fennállására.⁴⁸ Továbbá a veszélyeztetési deliktumnak a megvalósulása vagy éppenséggel meg nem valósulása bírói mérlegelés eredménye kell, hogy legyen, melynek során az ügy összes körülményére való tekintettel kell döntenie. Ennek keretén belül figyelembe veendő a kiskorú gyermek életkora és személyisége, s azok fejlettségi foka egyaránt.⁴⁹

Meg kell jegyezni, hogy a súlyos kötelességszegés általában a veszély lehetőségének a bekövetkeztét már eleve magában foglalja. Az általános, vagyis az absztrakt értelemben véve vett veszély azonban nem elegendő, hiszen a büntetőjogi felelősségre vonásnak az a feltétele, hogy a súlyos kötelességszegés a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődésére bírjon negatív hatással (vagy egyszerre ezek közül többre tegyen ilyen jellegű befolyást).⁵⁰

A testi fejlődés veszélyeztetése születéstől a nagykorúságig fennállhat, ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy az életkor előrehaladtával csökken az egyén sérülékenységi szintje, valamint kiszolgáltatottsága.⁵¹ A testi fejlődés veszélyeztetésének minősül a kiskorú durva bántalmazása, amelynek következtében sérülést szenved, beteg lesz, az idegrendszer

károsodik, de szintén idesorolandó a kiskorú éheztetése, tisztán tartásának rendszeres elmulasztása, gyógykezelésének mellőzése.⁵² Kiemelendő, hogy mielőtt a jogalkotó az érzelmi fejlődés veszélyeztetését is bevonta a szóban forgó törvényi tényállásba, a testi fejlődés keretein belül kerültek értékelésre azon tényezők, amelyek egyébként a lelki fejlődés veszélyeztetésével állnak/álltak összefüggésben, ugyanis ezen elgondolás szerint a testi fejlődés nem csupán fizikai, hanem lelki, pszichés fejlődést is magában foglalt.⁵³

Az értelmi fejlődés veszélyeztetése a három éven aluli személyeknél nem mondható túl fajsúlyosnak, ugyanakkor mindez nem azt jelenti, hogy ezen korosztály sérelmére ne lenne megvalósítható a törvényi tényállás szóban forgó fordulata. A már óvodás korú gyermekek, vagyis a harmadik életévüket betöltötték vonatkozásában elmondható, hogy önmagába véve az a tény, hogy a szülő nem biztosítja a gyermek óvodába járását, nem feltétlenül eredményezi az értelmi fejlődésének veszélyeztetését, ugyanakkor alkalmas lehet annak megállapítására. Itt elegendő csak arra gondolni, hogyha a gyermekvédelmi hatóságok például éppen azért írják elő külön – a törvényből eredendő kötelességen felül –, hogy rendszeresen vigyék óvodába a gyermeket, mert az otthoni, ingerszegény környezetben annak értelmi fejlődése veszélyeztetetté válik.⁵⁴ Az értelmi fejlődés veszélyeztetése alatt érteni kell tipikusan az egyébként iskolaköteles gyermeknek az iskolából történő visszatartását.⁵⁵ Ennek megítélése tulajdonképpen tényekből levont következtetésnek az eredménye. Mindez fennáll akkor is, ha a gyermek írástudatlan marad vagy, ha az iskolából való huzamos kimaradás miatt nincsenek meg azon ismeretei, amelyekre a későbbiekben alapozni tudna, abból a célból, hogy életvitele szempontjából újabb hasznos ismeretekhez juthasson.⁵⁶

Ennek kapcsán egy szabálysértési alakzatot is meg kell említeni, hiszen a kiskorú értelmi fejlődésének veszélyeztetése hiányában a kötelesség elmulasztása, legyen itt szó az óvodai nevelésben való részvételi kötelezettségről vagy éppenséggel a tankötelezettségnek a megszegéséről szabálysértésnek minősül. Így az a szülő vagy törvényes képviselő

- a) aki a szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermekét kellő időben az óvodába vagy az iskolába nem iratja be;

⁴⁴ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÖNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 765.

⁴⁵ BH 1985.92.

⁴⁶ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 18.

⁴⁷ BH 1992.623.

⁴⁸ SZOMORA Zsolt: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvről*. Budapest, Complex Kiadó, 2013, 433.

⁴⁹ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÖNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 772.

⁵⁰ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÖNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 766.

⁵¹ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 18.

⁵² LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó, 2013, 51.

⁵³ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 19.

⁵⁴ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 19.

⁵⁵ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó, 2013, 52.

⁵⁶ 22/2007. BKv.

- b) aki nem biztosítja, hogy súlyos és halmozottan fogyatékos gyermeke a fejlődését biztosító nevelésben, nevelés-oktatásban vegyen részt;
- c) akinek szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermeke ugyanabban az óvodai nevelési évben az iskolai életmódra felkészítő foglalkozásokról, illetőleg ugyanabban a tanévben az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokról igazolatlanul, a jogszabályban meghatározott mértéknél egyébként többet mulaszt, szabálysértést valósít meg.⁵⁷

Tehát az a tény, hogy a gyermek igazolatlanul mulasztott az iskolában, csupán szabálysértési felelősség megállapítására ad alapot, feltéve, ha a gyermek értelmi szintjét nem érte veszély.⁵⁸ Megjegyzendő továbbá, hogy az egységes joggyakorlat alapján nem állapítható meg a kiskorú veszélyeztetése büntetnének ezen fordulata, ha a gyermek általános iskolai tanulmányait már befejezte, vagy már egyébként nem tanköteles. Az értelmi fejlődés veszélyeztetésének minősül ugyanakkor az az eset, amikor a gyermek lelki bántalmazása kihat az értelmi fejlődésre, mégpedig akként, hogy a bántalmazó környezet következtében a kiskorú gyermek nem tudja magát kiphinni, nem tud az óráira készülni az állandó rettegése miatt, tanulmányi eredményeinek romlását eredményezve ezzel.⁵⁹

Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése alatt értendő minden olyan magatartás, amelynek következtében a kiskorú gyermek erkölcsi normákhoz való igazodásában, társadalomba történő normális beilleszkedésében zavar keletkezik.⁶⁰ Ennek kiváltója lehet például az ilyen személy előtt történő trágár beszéd, a jelenlétében elkövetett deliktum.⁶¹ Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése a gyermek nagykorúságáig megállapítható, hiszen magának az erkölcsi fejlődésnek a szakasza sem zárul le korábban.⁶² Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése azonban tipikusan azt a korosztályt érinti, amely már maga is képes felismerni adott cselekmény tiltott jellegét, vagyis a kiskorú már olyan értelmi fejlettségi szinten van, hogy adott elkövetési magatartás képes káros hatás kifejteni erkölcsi fejlődésére.⁶³ Ugyanakkor mindez nem azt jelenti, hogy ez alól ne lennének, s ne lehetnének kivételek. A családot a gyermek jelenlétében rendszeresen bántalmazó szülő ugyanis kétségtelenül

befolyással bír a gyermek erkölcsi fejlődésére, mégpedig a negatív szülői minta okán. Egyes kriminális cselekmények tiltott jellegét azonban csak iskolaérett kortól képesek felmérni a gyermekek, elegendő csak a koldulásra vagy a lopásra gondolni, hiszen ezek tekintetében a kiskorú veszélyeztetése büntett megállapításának már van helye. Az iskolaérett korral összefüggésben azonban hangsúlyozandó, hogy az értelmileg sérült, lassabb fejlődésű gyermekeknel ez a kor kitolódhat, vagyis az végső soron csak iránymutatásként szolgálhat. Ugyanakkor – a példánál maradva – egy betöréses lopás egy olyan jellegű cselekményként fogható fel, amelynek tiltott jellegét egy általános iskolás gyermek minden körülmények között fel kell, hogy ismerjen.⁶⁴ Nem állapította meg a bíróság ugyanakkor például az erkölcsi fejlődésnek a veszélyeztetését akkor, amikor a közvetett tettes egy tízéves gyermekkel hamisította meg az orvosi igazolványt, mivel a gyermek ebben a korban még nyilvánvalóan nem ismerhette fel tettének súlyát.⁶⁵ Ellenben megállapíthatóvá vált az erkölcsi veszélyeztetés abban az esetben, amikor az elkövető tizenöt éves nevelt lányát – nemi vágyának felkeltése végett – magához szorította, szájon csókolta és mellét megfogta.⁶⁶

Az érzelmi fejlődés magában foglalja a kiskorú gyermeknek azon jogát, hogy érzelmileg kiegyensúlyozott felnőtté válhasson.⁶⁷ A kiskorú gyermek érzelmi fejlődésének veszélyeztetése vonatkozásában elmondható, hogy ilyenek minősül minden olyan súlyos kötelességszegés, amely olyan közvetlen ráhatást fejt ki a kiskorúra, vagy olyan körülményeket teremt részére, amelyek konkrétan akadályozzák a kiskorú testi adottságainak, értelmi képességének az erkölcsi normákhoz való (helyes) viszonyulását. Továbbá minden olya magatartás idetartozik, amelyek az előbb elmondottakat elősegíti.⁶⁸ Az érzelmi fejlődés veszélyeztetéséről van szó, amikor a gyermeket szülei elhanyagolják, érzelmileg elutasítják, vele szemben kiszámíthatatlan viselkedést tanúsítanak, érzelmi zsarolásnak, szóbeli megaláztatásnak, megszegyenítésnek vetik alá. Szintén helytállóan bizonyul a törvényi tényállás ezen fordulatának megállapítása, ha a szülők a gyermeket azzal fenyegetik, hogy elhagyják, otthagyják, intézetbe adják, szeretet tárgyát, állatát elpusztítják. Az elhanyagolt gyermekek javarésze zavart, ambivalens módon kötődnek, aminek az az oka, hogy éppen az a személy elérhetetlen számukra, akitől a biztonságerzetet, s a törődést várhatnák.⁶⁹ Az érzelmi fejlődés veszé-

⁵⁷ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 247. §.

⁵⁸ KOMLÓSNÉ SÓGOR Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyítathatóságának problémái. Budapest, *Eljárásjogi Szemle*, 2017/3., 15.

⁵⁹ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 19.

⁶⁰ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közigazgatási és Tankönyvkiadó, 2013, 52.

⁶¹ BH 1994.470.

⁶² BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 20.

⁶³ BH 1985.459.

⁶⁴ BH 1987.73.

⁶⁵ BEH 1973. 232. old. 3.

⁶⁶ BH 1993.216.

⁶⁷ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közigazgatási és Tankönyvkiadó, 2013, 52.

⁶⁸ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 772.

⁶⁹ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozata-

lyezettése kevésbé mondható hangsúlyosnak a gyermek első éveiben, ugyanakkor az őt gondozó szülő-től való tartós és hirtelen elszakításakor, az kortól függetlenül is megállapítható válik, hiszen egy ilyen helyzet komoly kötődési problémákat generálhat. A gyermek óvodás korát követően azonban nagyobb eséllyel lelhető fel az érzelmi fejlődés veszélyeztetése, mely egyébként egészen a gyermek nagykorúságáig fennállhat.⁷⁰

Ahogy már említettem, az elkövetési magatartás tipikusan különböző kötelességszegések sorozatával valósul meg, ebből kifolyólag az rendszerint veszélyt jelent a kiskorú testi, erkölcsi, értelmi és érzelmi fejlődésére egyaránt. A különböző irányú veszélyeztetés azonban a dolog természetéből is adódhat, így a kiskorú gyermek testi fejlődésének veszélyeztetése – kiváltképp a kisebb gyermekeknél – az érzelmi életükben is zavarokat generálhat, valamint az értelmi fejlődésükre is kihatással bírhat, természetesen negatív irányba. A nagyobb gyermekeknél az értelmi fejlődés veszélyeztetésével rendszerint együtt jár az erkölcsi fejlődésük veszélyeztetése is. Ez utóbbi ugyanis feltételezi, hogy az érintett személy egy bizonyos korban már elér egy bizonyos fejlettségi szintet.⁷¹

Természetesen a testi, értelmi, erkölcsi vagy akár érzelmi fejlődés veszélyeztetése külön-külön is tényállászerű, azonban az elkövető csak akkor tartozik büntetőjogi felelősséggel, ha az általa kifejtettek okozati összefüggésben állnak a súlyos kötelességszegéssel, amelyre már utaltunk. Önmagába véve a kiskorú tényleges veszélyeztetése vagy fejlődésének tényleges károsodása nem feltétlenül jelenti azt, hogy annak háttérében egyébként a kiskorú nevelésére stb. köteles személynek a súlyos kötelességszegése áll. Itt elegendő például csak arra gondolni, hogy egy kiskorú megfelelő felügyelet mellett is követhet el bűncselekményt.⁷²

Mind a négyirányú – többször együttesen megvalósuló – veszélyeztetés megállapítása nem tény-, hanem jogkérdés. Ebből kifolyólag a tényállásban meg kell jelölni a veszélyeztető eredménynek az irányát, illetve azt is, ha maga a sértő eredmény is bekövetkezett. Kiváltképp nagy relevanciája van ennek akkor, ha az elkövető egyetlen cselekményével több bűncselekményt valósít meg (alaki halmazat). Sértő eredménnyel járó deliktum – tipikusan testi sértés – mellett akkor kell megállapítani kiskorú veszélyeztetését, ha más irányú, vagyis erkölcsi, értelmi, érzelmi fejlődés veszélyeztetése is megvalósult.⁷³

tok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 27–28.

⁷⁰ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 19.

⁷¹ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 772.

⁷² MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 772–773.

⁷³ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozata-

Abból eredendően, hogy a veszélyhelyzet megállapítása nem tény-, hanem jogkérdés, a jogkérdésre szakértőt kirendelni nem lehet, hiszen az nem rendelkezhet kompetenciával annak eldöntésében. A jogalkalmazók azonban meglehetősen gyakran figyelmen kívül hagyják ezt, vagyis a veszélyhelyzet megállapítását szakkérdésnek tekintik, elegendő csak például arra az esetre gondolni, amikor a kirendelt igazságügyi pszichológus szakértő kompetenciáját túllépve szakvéleményt nyújt a kiskorú testi, erkölcsi, értelmi veszélyeztetésre nézve is.⁷⁴

Stádiumtani szempontból a deliktum a veszélyeztettség bekövetkezéssel befejezetté válik, a tényleges károsodás tényálláshoz nem tarozó következménynek számít, gondolván ezalatt például a kiskorú testi vagy értelmi visszamaradottságára. Megjegyzendő, hogy stádiumtani szempontból kísérletről ritkán lehet szó, hiszen a kötelességszegés és a veszélyeztetés időbelileg többnyire egybeesik. A már bekövetkezett veszélyhelyzetnek az utólagos megszüntetése büntetőjogi szempontból irrelevánsnak mondható, vagyis az a befejezettségre nem bír kihatással.⁷⁵

Az (1) bekezdés szerinti deliktum alanya csak speciális kvalifikáltsággal rendelkező személy lehet, vagyis a kiskorú nevelésre, felügyeletére vagy gondozására köteles személy. Ilyennek minősül tipikusan a szülő vagy a gyám. A törvény rendelkezései alapján ugyanakkor ilyen személynek kell tekinteni a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy gyám élettársát és a szülői felügyeleti jogától egyébként megfosztott szülőt is, ha az a kiskorúval közös háztartásban vagy lakásban él.⁷⁶ Ugyanígy a nevelőszülő háztartását is terheli a nevelőszülőre bízott és velük közös háztartásban élő kiskorúak nevelésének, felügyeletének, s gondozásának a kötelessége, mely kötelesség az együtt élő nevelőszülők, háztartások, élettársak vonatkozásában oszthatatlan.⁷⁷ Mindemellett pedig úgyszintén megvalósítja adott törvényi tényállást a diákotthonban foglalkoztatott gyógypedagógus és pedagógus asszisztens is, akik az egyébként nevelésükre bízott gyermekkel szemben folyamatos fizikai bántalmazást, megtorló vagy éppen séggyel megalázó jellegű, fegyelmező magatartás tanúsítanak.⁷⁸ A deliktum társtettese csak az lehet, aki rendelkezik a tettessé váláshoz szükséges ismervekkel. Ezenkívül még az is fontos szempont, hogy a társtettes súlyosan meg kell, hogy szegje a kiskorú nevelésével, felügyeletével vagy gondozásával kap-

tok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 20.

⁷⁴ BALOGH Anna: Kiskorú veszélyeztetésének büntette bírósági határozatok kritikai tükrében – különös tekintettel a fizikailag bántalmazott gyermekekre II. rész. Budapest, *Ügyészek Lapja*, 2018/6., 22.

⁷⁵ MÁRKI Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: KÓNYA István (szerk.): *Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 773.

⁷⁶ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó, 2013, 49.

⁷⁷ BH 2008.177.

⁷⁸ BH 1997.469.

csolatos kötelességét, előidézve ezzel a tényállás-szerű eredményt. Az együtt élő szülők továbbá szülői felügyeleti jogukat mindig együttesen gyakorolják, ebből adódóan társtettesei lehetnek adott deliktumnak, ha együttes mulasztásuk idézi elő a gyermek testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődésének veszélyeztetettségét. Csak társtettese lehet a szóban forgó bűncselekménynek az a szülő, akinek nincs szülői felügyeleti joga, kivéve, ha a kiskorúval közös lakásban vagy háztartásban él. Mindemellett pedig a bűncselekmény részese bárki lehet.⁷⁹

A deliktum szándékos megvalósulási formát feltételez, mind az egyenes, mind pedig az eshetőleges szándék elképzelhető.⁸⁰

Ha a 208. § (1) bekezdését az elkövető több kiskorú sérelmére követi el, akkor a deliktum rendbelisége a sértettek számához igazodik⁸¹. Ugyanakkor hangsúlyozni szükséges, hogy adott kiskorú személy sérelmére huzamosan és többször ismétlődően kifejtett tevékenység természetes egységnek tekintendő, folytatolagosság megállapításának nem lehet helye.⁸² Mindemellett pedig a kiskorú veszélyeztetése büntetvével a gondatlanságból elkövetett élet, testi épség elleni deliktumok halmazában állnak.⁸³ Nem lehet szó halmazatról az életveszélyt okozó testi sértés vonatkozásában akkor, ha a terhelt a nevelésére, felügyeletére bízott kiskorút életveszélyes sérülést okozva bántalmazta.⁸⁴ Továbbá nem kerülhetnek halmazatba a kiskorú veszélyeztetésével azok a bűncselekmények, amelyek jogi tárgya azonos vagy hasonló, ugyanakkor a büntetési tételük súlyosabb. Ezalatt értendők például a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni deliktumok minősített esetei, ha az elkövető a nevelése, felügyelete, gondozása alatt álló kiskorú sérelmére követi az el, ezzel veszélynek kitéve a kiskorú erkölcsi fejlődését.⁸⁵

4. Záró gondolatok

Összességében elmondható, hogy a kiskorú veszélyeztetésének büntette nem új keltű jelenség a magyar jogban, hiszen annak „gyökerei” már a Csemegi-

kódexben is fellelhetőek voltak. A szóban forgó bűncselekmény, s annak megítélése mind a mai napig foglalkoztatja a jogalkotókat, s a jogalkalmazókat egyaránt, elegendő csak a törvényi tényállás hosszú évek alatt végbemenő változásaira gondolni. Az új Btk. hatálybalépésével a kiskorú veszélyeztetésének törvényszövege jelentősen „megrövidült”, értve ezalatt, hogy annak egyes részei most már önálló bűncselekmény tárgyát képezik. Meglátásom szerint mindebből jól tükröződik, hogy maga a jogalkotó is rendkívül bizonytalan annak megítélése kapcsán, hogy egyáltalán mi számít kiskorú veszélyeztetésnek, s mely büntetőjog-ellenes magatartások tartoznak, s tartozhatnak-e körbe. Itt elegendő csak arra gondolni, hogy a jogalkotó a hatályos Btk. kodifikálásakor kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása néven egy teljesen új deliktumot hozott létre, kiszakítva ezzel azt a kiskorú veszélyeztetésének fogalmi köréből, hiszen az – bár némiképp más tartalommal ugyan, de – jelen volt korábbi magyar büntetőjogunkban is, csak a kiskorú veszélyeztetése büntetvének egyik fordulataként.

A kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény törvényi tényállásának (1) bekezdése kapcsán számos kérdést vet fel annak veszélyeztetési eredménye, ugyanis azt meglehetősen nehézkes értelmezni, s magának a veszélyeztetési deliktumnak a megvalósulása vagy éppenséggel meg nem valósulása hosszas bírói mérlegelés eredménye kell, hogy legyen, az ügy összes körülményét szem előtt tartva. Utóbbi szempontnál figyelembe veendő a gyermek életkora, személyiségének fejlettségi foka, ahogy az a tanulmányból megmutatkozott.

A veszélyeztetésnek amely lehet testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi alapokon nyugvó, ok-okozati összefüggésben kell állnia a deliktum elkövetési magatartásával, vagyis a súlyos kötelességszegéssel. A veszélyeztetés valamennyi fajtája továbbá jogkérdésnek minősül, vagyis annak meglétének vagy meg nem létének megítélése nem képezheti egyetlen egy szakvélemény tárgyát sem.

Mindemellett pedig – ahogy látható volt – a deliktum (1) bekezdés szerinti elkövetési magatartása általában kötelességszegések sorozatával valósul meg, s ebből adódóan az rendszerint veszélyt jelent a kiskorú testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésére, mely veszélyeztető magatartás külön-külön is tényállás-szerű, azonban az sem ritka, hogy az elkövető által kifejtett elkövetési magatartás egyszerre több irányba is kihat, értve ezalatt, hogy az nemcsak az értelmi fejlődés, hanem – azzal együtt – az erkölcsi fejlődés veszélyeztetésével is jár.

⁷⁹ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszerológiai és Tankönyvkiadó, 2013, 50.

⁸⁰ SINKU Pál: A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: BELOVICs ERVİN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU Pál: *Büntetőjog II., Különös Rész, Hatodik hatályosított kiadás*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 240.

⁸¹ SINKU Pál: A gyermekek érdekeit sértő és a család elleni bűncselekmények. In: BELOVICs ERVİN – MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – SINKU Pál: *Büntetőjog II., Különös Rész, Hatodik hatályosított kiadás*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2018, 240.

⁸² BH 1997.263.

⁸³ BH 2004.96.

⁸⁴ BH 2011.184.

⁸⁵ LAJTÁR István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: POLT Péter (szerk.): *Új Btk. kommentár*. Budapest, Nemzeti Közszerológiai és Tankönyvkiadó, 2013, 53.